

# SOCJOLOGIA ZDROWIA I CHOROBY

## OPIS KURSU:

Zdrowie i choroba, w potocznym rozumieniu tych pojęć, są kojarzone głównie z naukami o charakterze biologicznym. Jednak zjawiska, które towarzyszą osobie zdrowiej i/lub chorej zwróciły uwagę także nauk społecznych. Począwszy od problemu operacjonalizacji pojęć „zdrowie” i „choroba”, kulturowych ich wyznaczników, poprzez problem chorób psychicznych, stygmatu społecznego, hipochondrii, fobii, placebo, a na chorobach będących problemem społecznym kończąc, stała się jednym z obiektów badań także socjologa. Niniejszy kurs ma na celu przedstawienie jednej z subdyscyplin socjologii, jaką jest socjologia zdrowia i choroby, z jej podejściem teoretycznym, ale też możliwością praktycznego zastosowania narzędzi. Kursanci zapoznają się podstawowymi pojęciami, zbadają użyteczność teorii socjologicznych wyjaśniających różne zjawiska w tym zakresie. Poznają niestandardowe narzędzia w pracy socjologa (w tym DSM IV TR, ICD 10, siatkę centylową, genogram), jakimi posługiwać może się w kontakcie z osobą chorą. Wspólnie przyjrzymy się psychiatrii i chorobom psychicznym oraz socjalizacji do zdrowia i choroby. W ramach części praktycznej nauczymy się diagnozować, programować i ewaluować działania profilaktyczne oraz zapoznamy się z działalnością instytucji, w której działania takie mają miejsce, poprzez jej wizytację. Spróbujemy odnaleźć też odpowiedź na pytanie: gdzie może pracować socjolog zdrowia i choroby. Podzielenie zajęć na część teoretyczną i praktyczną pozwoli studentom zastosować własną wiedzę w praktyce.

## PROGRAM ZAJĘĆ

Rok akademicki 2010/2011 - semestr letni

Forma zajęć: 30 godzin konwersatorium; zaliczenie z oceną (3 pkt ECTS)

Prowadząca: mgr Dominika Łęcka

Ilość osób: 25

Termin zajęć: środa, godz. 15.00-16.30

Dyżur: do ustalenia, pokój nr 212

Kontakt: e-mail: poczta@dominikalecka.pl

www.dominikalecka.pl

Wymagania wstępne: zaliczony: wstęp do socjologii, metodologia nauk społecznych, metody i techniki badań socjologicznych (także w trakcie kursu)

Forma zaliczenia:

- Obecność - możliwa jedna nieusprawiedliwiona nieobecność
- półstronicowe komentarze do pytań problemowych podanych w programie - ocena
- genogram - ocena
- aktywność na zajęciach - ocena

Ocena końcowa to średnia ocen uzyskanych z wszystkich elementów przewidzianych do oceny. Prowadząca zastrzega sobie możliwość sprawdzenia wiedzy studentów z zakresu lektur obowiązkowych na konkretne zajęcia.

# TEMATYKA ZAJĘĆ

## CZEŚĆ TEORETYCZNA

### 1. ZAJĘCIA ORGANIZACYJNE - 16.02

Charakterystyka kursu, treści, wymagań, warunków zaliczenia...czyli co każdy student wiedzieć powinien.

### 2. CO JEST, A CO NIE JEST CHOROBA/ZDROWIEM? Czyli....rzecz o pojęciach.... - 16.02

Aleksandrowicz 1977; Bishop 2000, s. 40-54; Heszen i Sęk 2007, rdz. 3; John-Borys 2002; Latoszek 1999; Sokołowska 1976, s.417-422; Sokołowska 1980, s. 23-38, 117-127; Tobiasz-Adamczyk 2000, s. 16-17, 24-33; Sowa 1984, s. 17-28, 34-38.

KOMENTARZ:

1. Czy zdrowie może być chorobą?
2. Czy ciąża jest chorobą? Dlaczego?

### 3. MODEL BIOMEDYCZNY I BIOPSYCHOSPOŁECZNY ZDROWIA A SOCJOLOGIA -23.02

Bielecki 2007, s. 34-39; Heszen i Sęk 2007, s. 62-74; Łęcka 2009b, Łęcka 2010

KOMENTARZ:

1. Czy związek soma-psyche-w kontekście jest tożsamy w stosunku do związku soma-psyche-socjum?

### 4. DO CZEGO MOGĄ NAM SIĘ PRZYDAĆ TEORIE SOCJOLOGICZNE W ZDROWIU I CHOROBY? 2.03

Bielecki 2007; Blumer 1984; Bourdieu 1984; Dubos 1067; Foucault 1987; Fromm 1996; Goffman 1996; Łęcka 2009; Merton 1982; Parsons 1969; Piątkowski 2002, s. 30-33, 155-165,197-207; Tobiasz-Adamczyk 2000, s. 21-24, 33-40; Turner 2004; Uramowska-Żyto 1992 (fragm.).

KOMENTARZ: Socjolog jako pacjent w ZOZ - jak wytłumaczysz z wykorzystaniem wybranej teorii socjologicznej: kolejki przed ZOZ-em o 5.00/wypisywanie recept przez lekarza/otrzymywanie numerka (wybierz jedną z sytuacji)

### 5. SOCJALIZACJA DO ZDROWIA I CHOROBY 9.03

Poszukiwania własne

ZADANIE: Jaka jest różnica między socjalizacją do choroby a wychowaniem do choroby?

### 6. NIESTANDARDOWE NARZĘDZIA SOCJOLOGA ZDROWIA i CHOROBY I

- SIATKA CENTYLOWA, DSM IV TR, ICD 10 16.03

DSM-IV TR; ICD 10, Stupnicki 2002.

### 7. NIESTANDARDOWE NARZĘDZIA SOCJOLOGA ZDROWIA i CHOROBY II

- GENOGRAM 23.03

Barbaro 1997b; <http://www.genopro.com/genogram/> Poszukiwania własne

### 8. NIESTANDARDOWE NARZĘDZIA SOCJOLOGA ZDROWIA i CHOROBY III

- GRA SYMULACYJNA 30.03

## 9. PSYCHIATRIA I CHOROBY PSYCHICZNE JAKO OBIEKT BADAŃ SOCJOLOGA 13.04

Birchwood 2006, s. 22-24; DSM-IV-TR, Foucault 1987; ICD 10, Karpowicz 1984; Janowski i Gierus 2009, s. 11-35; Namysłowska 2005, s. 71-73; Sowa 1984, s. 29-34, 65-161.

KOMENTARZ:

1. Czy choroba psychiczna jest częścią obiektywnej rzeczywistości?
2. Kto nadał władzę psychiatrom w określaniu normalności?
2. Czy możliwe są 2 normy?
3. Kto inny oprócz psychiatrów określa normę?

## CZEŚĆ PRAKTYCZNA

OPRATA DLA PUBLIKACJACH DOSTĘPNYCH NA STRONIE: <http://www.narkomania.gov.pl/>  
oraz POSZUKIWANIACH WŁASNYCH

## 10. PROFILAKTYKA SPOŁECZNA I - OD POMYSŁU DO PROJEKTU 20.04

ZADANIE:

1. zapoznaj się z następującymi zagadnieniami:

Profilaktyka: pojęcia, rodzaje, cele, strategia lokalna a profilaktyka, profilaktyka a resocjalizacja, profilaktyka a polityka społeczna

2. ZADANIE: Poszukaj instytucji, które ogłaszają konkursy na realizację zadań profilaktycznych na terenie miasta Torunia.

## 11. PROFILAKTYKA SPOŁECZNA II - PROGRAMOWANIE ODDZIAŁYWAŃ 27.04

## 12. PROFILAKTYKA SPOŁECZNA III - ZARZĄDZANIE PROJEKTEM 4.05

## 13. PROFILAKTYKA SPOŁECZNA IV - EWALUACJA DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH 11.05

ZADANIE: zapoznaj się z następującymi zagadnieniami: ewaluacja-pojęcie, typy, cele. Znajdź wzór sprawozdania dla zrealizowanych projektów profilaktycznych.

## 14. PROFILAKTYKA SPOŁECZNA V - SPRAWOZDAWCZOŚĆ 18.05

## 15. INSTYTUCJONALIZACJA ZDROWIA I CHOROBY - WIZYTACJA INSTYTUCJI REALIZUJĄCEJ ZADANIA PROFILAKTYCZNE: ZAKOŃCZENIE I WPISY 25.05

### LITERATURA:

- Aleksandrowicz, Jerzy. 1977. *O chorobie inaczej*, Warszawa: PZWL.
- Aleksandrowicz, Julian. 1982. *Nie ma nieuleczalnie chorych*, Warszawa: Iskry.
- Barański, Jarosław. 2002. *Zdrowie i choroba : wybrane problemy socjologii medycyny*, Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT.
- Barbaro, Bogdan. 1997a. *Pacjent w swojej rodzinie*, Warszawa: PWN.
- Barbaro, Bogdan. 1997b. *Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny*, Kraków: UJ.
- Bartnowska, Halina. 1993. *Sens choroby, sens śmierci, sens życia*, Kraków: Znak.

- Bartuzi, Zbigniew (red.) 2007. *Interdyscyplinarny wymiar nauk o zdrowiu*, Toruń: UMK CM.
- Bielecki, Wojciech. 2007. *Syndrom choroby funkcjonalnej*, Łódź: UŁ.
- Birchwood, Max. 2006. *Schizofrenia*, Gdańsk: GWP.
- Bishop, George. 2000. *Psychologia zdrowia. Zintegrowany umysł i ciało*, Wrocław: Astrum.
- Blumer, Herbert. 1984. *Społeczeństwo jako symboliczna interakcja*, [w:] Edmund Mokrzycki (red.) *Kryzys i schizma. Antyścisjencyzmy tendencje w socjologii współczesnej*, T.1, Warszawa: PIW, s. 71-86.
- Bourdieu, Pierre. 1984. *Specyfika dziedziny naukowej i społeczne warunki rozwoju wiedzy*, [w:] Edmund Mokrzycki (red.) *Kryzys i schizma. Antyścisjencyzmy tendencje w socjologii współczesnej*, T.1, Warszawa: PIW, s. 71-86.
- Czykwin, Elżbieta. 2007. *Stygmat społeczny*, Warszawa: PWN.
- Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders - DSM IV [dostępne: <http://pl.wikisource.org/wiki/DSM-IV> lub [http://www.psychnet-uk.com/dsm\\_iv/\\_misc/complete\\_tables.html](http://www.psychnet-uk.com/dsm_iv/_misc/complete_tables.html)]
- Dubos, Rene. 1962. *Miraże życia*. Warszawa: PZWL.
- Eliade, Mircea. 1994. *Szamanizm i archaiczne techniki ekstazy*, Warszawa: PWN, s. 45-77.
- Foucault, Michel. 1987. *Historia szaleństwa w dobie klasycyzmu*, Warszawa: PiW.
- Fromm, Erich. 1996. *O sztuce słuchania*, Warszawa: PWN.
- Goffman, Erving. 1981. *Człowiek w teatrze życia codziennego*, Warszawa: PIW, s. 156-195.
- Heszen, Irena i Helena Sęk. 2007. *Psychologia zdrowia*. Warszawa: PWN.
- Heszen-Klemens, Irena. 1979. *Poznawcze uwarunkowania zachowania się wobec własnej choroby*, Wrocław: Ossolineum.
- Hołyst, Brunon (red.) 1991. *Człowiek w sytuacji trudnej*, Warszawa: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej.
- International Classification of Diseases -ICD 10 [dostępny na: <http://pl.wikipedia.org/wiki/ICD-10> i <http://stary1.portalmed.pl/finn2/klasyfikacje/icd10/index.stm>]
- Janowski, Konrad i Jacek Gierus (red.) 2009. *Człowiek chory-aspekty bipsychospołeczne*, T.1., Lublin: BestPrint.
- John-Borys, Maria. 2002. *Koncepcja zdrowia i choroby u dorastających*, Katowice: UŚ.
- Karpowicz, Joanna. 1984. *Socjologiczne koncepcje choroby psychicznej*, Warszawa: UW.
- Kawczyńska-Butrym, Zofia. 1987. *Funkcjonowanie rodziny a choroba: analiza socjologiczna*, Lublin: UM.
- Kawczyńska-Butrym, Zofia. 2001. *Rodzina - zdrowie - choroba*, Lublin: Czelej.
- Kubacka-Jasiecka, Dorota. 2005. *Psychologiczny wymiar zdrowia, kryzysu i choroby*, Kraków: UJ.
- Kulik, Teresa (red.) 2000. *Zdrowie w medycynie i naukach społecznych*, Stalowa Wola: Oficyna Wydawnicza Fundacji Uniwersyteckiej.
- Latoszek, Marek (red.) 1999. *Zdrowie i choroba*, Gdańsk: AM.
- Levi-Stauss, Claude. 1969. *Myśl nieoswojona*, Warszawa: PWN, s. 246-248.
- Libiszowska-Żółtkowska, Maria i in. (red.) 1998. *Szkice z socjologii medycyny*, Lublin: UMCS.
- Łęcka, Dominika. 2009a. *Socjosomatyka...odzyskana siostra psychosomatyki, czyli co psychologia zdrowia może uzyskać od socjologii zdrowia i choroby*. Wystąpienie w ramach VII Konferencji Naukowej "Psychologia zdrowia: konteksty i pogranicza", 15-17 maj 2009, Zakopane.
- Łęcka, Dominika. 2009b. *Procesy biologiczne człowieka zmienne kulturowo? Teoria „local biologies” jako hipoteza związku przyczynowo-skutkowego w relacji soma-socjum a choroby socjosomatyczne*, [w:] Janowski Konrad i Jacek Gierus (red.) *Człowiek chory - aspekty biopsychospołeczne* T.1, Lublin: BestPrint, s. 36-49.

- Lęcka, Dominika. 2010. *Socjosomatyka i jej nie-klasyczna odmiana. Wkład socjologii zdrowia i choroby w dyskurs o zaburzeniach somatycznych i etiologii chorób*, [w:] *Studia Socjologiczne*, nr 1, s. 125-144.
- Malinowski, Bronisław. 1981. *Argonauci zachodniego Pacyfiku. Relacje o poczynaniach i przygodach krajowców w Nowej Gwinei*, T.3., Warszawa: PWN, s. 114-122.
- Mead, Margaret. 1986. *Trzy studia. 1-2*, Warszawa: WIW, s. 109.
- Merton, Robert. 1982. *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, Warszawa: PIW, s.121-151.
- Musielak, Michał (red.) 2001. *Konteksty społeczno-kulturowe zdrowia i medycyny*. T. 1, Poznań, AM.
- Namysłowska, Irena (red.) 2005. *Psychiatria dzieci i młodzieży*, Warszawa: PZWL.
- Parsons, Talcott. 1969. *Struktura społeczna a osobowość*, Warszawa: PWE, s. 7-19, 337-359.
- Piątkowski, Włodzimierz. 2002. *W stronę socjologii zdrowia*, Lublin: UMCS.
- Piątkowski, Włodzimierz. 2004. *Zdrowie, choroba, społeczeństwo: studia z socjologii medycyny*, Lublin: WUMCS.
- Sęk, Helena. 2001. *Zdrowie - stres - zasoby : o znaczeniu poczucia koherencji dla zdrowia*, Poznań: Wydaw. Fundacji Humaniora.
- Sokołowska, Magdalena. 1980. *Granice medycyny*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Sokołowska, Magdalena. 1976. *Socjologia a zdrowie*, Warszawa: PWN.
- Sontag, Susan. 1999. *Choroba jako metafora. AIDS i jego metafory*, Warszawa: PiW.
- Sowa, Julia. 1984. *Kulturowe założenia pojęcia normalności w psychiatrii*, Warszawa: PZWL.
- Szewczyk, Leszek (red.) 1997. *Radzenie sobie i pomoc innym w zdrowiu i chorobie*, Lublin: AM.
- Stupnicki, Romuald. 2002. *Centylowe siatki sprawności fizycznej polskiej młodzieży wg testów EUROFIT*, Warszawa: Wyd. AWF.
- Szymańska, Magdalena. 2002. *Relacja lekarz - pacjentka a informowanie o chorobie nowotworowej*, Białystok: KOM.
- Tepperwein, Kurt. 2003. *Co choroba mówi o Tobie-mowa symboli*, Katowice: KOS.
- Tobiasz-Adamczyk, Beata. 1999. *Zachowania w chorobie. Opis przebiegu choroby z perspektywy pacjenta*, Kraków: CMUJ.
- Tobiasz-Adamczyk, Beata. 2000. *Wybrane elementy socjologii zdrowia i choroby*, Kraków: UJ.
- Turner, Jonathan. 2004. *Struktura teorii socjologicznej*, Warszawa: PWN, s. 9-23.
- Tyra, Tomasz. 1993. *Relacje małżeńskie pacjentów depresyjnych*, Białystok: Dział Wydawniczy Filii UW.
- Tyra, Tomasz. 1999. *Melancholia rodzinna*. Białystok: Trans Humana.
- Uramowska-Żyto, Barbara. 1992. *Zdrowie i choroba w świetle wybranych teorii socjologicznych*, Warszawa: ISiF PAN.
- Wandrasz, Marian. 1998. *Religijność a postawa wobec choroby: badania pacjentów z chorobami nowotworowymi*, Lublin: KUL.
- Zieliński, Krzysztof. 2004. *Słownik pochodzenia nazw i określeń medycznych : antyczne i nowożytne dzieje chorób w ich nazwach ukryte*, Bielsko-Biała: a-Medica Press.